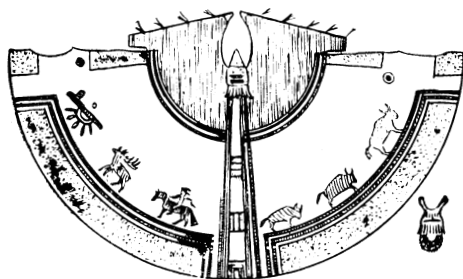

atārdījis, par jaunu uz-
šuvīs un apvīlējis pār-
sega apakšējo malu.

Zēni tūlīt pat aiznesa
brezentu uz izraudzīto
vietu. Kad viņi nonāca
pie krūmāja upītes ma-
lā, Jens sacīja:

- Sem, es iezīmēšu vecajam Keilebam ceļu. Kā to dara?
- Ik pēc dažiem jardiem iecērt kokā zīmi.
- Vai tā? – Un Jens trīs vietās iecirta kokā zīmi.
- Nē, tā iecērt mednieki, lai apzīmētu slazdu vietas, ceļu iezīmē, iecērtot kokam no abām pusēm, – tad ir vienalga, gar kuru pusi iet, un, lai ceļu varētu saskatīt arī naktī, zīme jāiecērt platāka.

VIII

Svētā uguns

– “Desmit stipras kārtis un divas tievas un garas kārtis,” – Jens lasīja.

Drīz vien tās tika nocirstas un atnestas nometnes vietā.

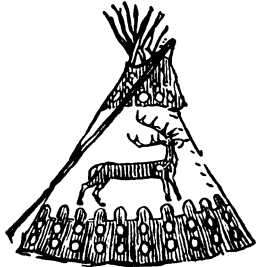
– “Sasiet tās kopā apmēram astoņas collas virs tipi pārsega...”

– Sasiet? Bet – ar ko?

– Ar jēlādas siksnu, – Jens paskaidroja.

– Viņš sacīja vēl tā: “Pārsegam jābūt no ādas.” Mums laikam būs jāiztiek ar parastu virvi, – it kā piekāpdamies piebilda Jens.

– Tā jau es domāju, – Sems lēni noteica.

– Tāpēc paņēmu līdzī virves rituli, tikai es neuzdrīkstējos tev pasacīt to šķūnī.

Vispirms zēni stingri sasēja kopā trīs kārtis un uzstādīja tās. Pēc tam tika rūpīgi aplī nostiprinātas visas deviņas kārtis. Pēdējā kārts, pie kuras bija piesiets pārsegs, tika novietota iepretim durvīm. Tagad bija vajadzīgi pulķīši, ar ko aizdarīt ieeju. Jens lūkoja iztaisīt tos no hikorijas¹ dziņumiem, bet lielā, mīkstā serde tam nederēja. Tāpēc Sems pamācīja:

– Nekas nav labāks par balto ozolu.

Viņš nocirta baltā ozola kluci, pāršķēla to vidū pušu, pēc tam katru pusi pāršķēla uz pusēm un šķēla tā tik ilgi, līdz dabūja tievus skalus, ko varēja drāzt ar nazi. Tikmēr Jens arī paņēma cirvi, lai pārskaldītu citu kluci, bet cirvi iešķēla slīpi, nevis tieši pa vidu.

– Tā ne, – Sems pamācīja. – Centies pāršķēlt kluci vidū pušu. Gan pa ziemu iemācīsies.

Zēni izdrāza desmit pulķīšus, ko iebāza iepriekš iztaisītos robiņos. Vēl vajadzēja izdrāzt mietiņus, ar ko piestiprināt pārsegu pie zemes.

– Sem, iztairi pēdu garus un collu resnus desmit ozola mietiņus.

Jens pa to laiku nogrieza divas pēdas garus desmit auklas gabalus un, katru izvēris cauri pārsega apakšā izdurtajiem caurumiņiem, sasēja cilpiņas, kuras uzmauca

¹ Ziemeļamerikas riekstkoks.

uz zemē iespraustajiem mietiņiem; tipi tika pamatīgi piestiprināts pie zemes un izskatījās varens.

Tuvojās pats svarīgākais brīdis – pirmā ugunsкура aizdegšana. Zēni jutās tāpat kā indiāņi, kuriem jauna tipi uzsliešana un pirmā ugunsкура aizdegšana ir vissvarīgākais rituāls.

Labāk nesteigsimies, citādi būs briesmīgi žēl, ja pirmais ugunskurs apdzisīs.

– Jā, patiešām, – Jens piekrita. – Paklau, Sem, kaut mēs varētu aizdegt uguni, berzējot koku pret koku!

– Labdien!

Zēni pagriezās un ieraudzīja Keilebu. Pienācis klāt, viņš pamāja ar galvu.

– Skatos, ka tipi jau uzslieks. Nav slikti, tikai kāpēc jūs cēlāt to pret rietumiem?

– Lai būtu pavērsts pret upi, – Jens paskaidroja.

– Es aizmirsu jums pateikt, – Keilebs sacīja, – ka indiāņu tipi vienmēr vērsts pret austrumiem: pirmkārt, rīta saule iespīd iekšā, otrkārt, vējš visbiežāk pūš no rietumiem, un velkme tad ir labāka.

– Bet ko tad, ja vējš pūš tieši no austrumiem kā parasti lietus laikā? – Sems vaicāja.

– Ja pūš austrumu vējš, – Keilebs turpināja, ne pie viena īpaši nevēršdamies un it kā nevienam neatbildēdams, – jāsaliek dūmvada aizvari cieši viens otram pāri, tā, redz. – Un viņš sakrustoja rokas uz krūtīm. – Lietus iekšā netiks, bet, lai arī tad būtu laba velkme, drusciņ jāpaceļ pārsega apakšējā mala pie durvīm. Neceliet tipi zem kokiem. Koki ir bīstami: negaisa laikā tie pievelk zibeni, un nolauztie zari var uzgāzties uz tipi, pēc lietus koki vēl

kādu stundu pil. Jācenšas būvēt tipi tā, lai to cik iespējams vairāk apspīdētu saule.

– Mister Klārk, vai jūs esat kādreiz redzējis, kā indiāņi iegūst uguni, berzējot koku pret koku?

– Kā nu ne! Tagad lielākajai daļai indiāņu ir sērkokociņi, bet vecos laikos bieži gadījās redzēt, kā to dara.

– Vai ilgi jāberzē? Vai tas ir grūti?

– Nē, visai ilgi ne, un, ja prot, tas nemaz nav grūti.

– Ai, kā es gribētu iegūt uguni, berzējot koku pret koku! – sajūsmināts iesaucās Jens. – Bet vai jūs to protat? – viņš pavaicāja.

– Jā gan, tikai jādabū piemērots koks. Visi neder. Indiāņi, kas dzīvo līdzenumos, izmanto papeles sakni, kalnu indiāņi – vībotņu saknes. Esmu redzējis, ka indiāņi Kanādā lieto liepu, ciedru un sausu balzama baltegli. Visvieglāk to izdarīt ar urbšanu. Vai jums ir gabals brieža ādas?

– Nav.

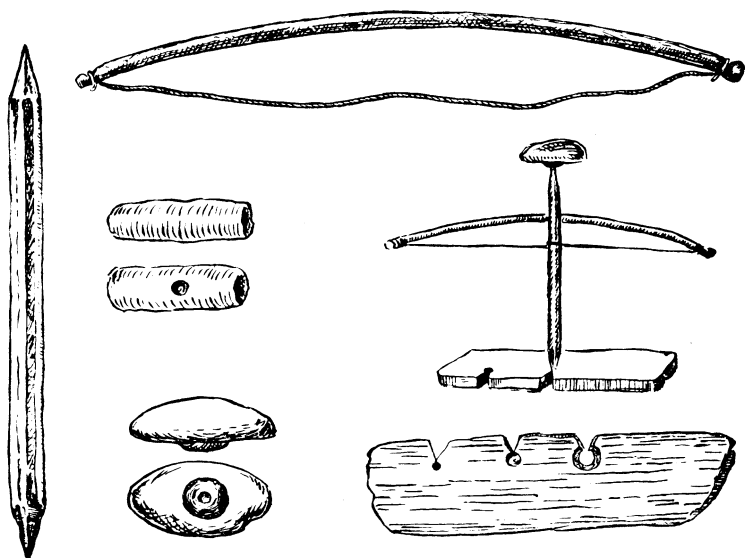
– Varbūt ir kāda mīksta ādas sloksnīte?

– Man ir ādas kurpju saites, – Jens sacīja.

– Drusku par tievu, bet nekas – saliksim divām kārtām, tad būs tieši laikā. Derētu arī aukla, bet tā ļoti ātri izdilst. – Keilebs paņēma kurpju saiti un cirvi un tad piebilda: – Sameklējiet nelielu akmeni ar iedobi vidū.

Zēni devās uz upi pēc akmens, bet Keilebs – uz mežu.

Pēc brīža viņš atnesa plakanu sausas balzama baltēgles gabalu, tā paša koka mietiņu, trīs pēdas garu, viegli saliektu nūju, priedes praulu un sausu ciedra sprunguli.

Mietiņš bija šķautņains, “lai saite labāk turētos”, un ar noasinātiem galiem. Keilebs piesēja saiti pie saliektās nūjas kā stiegru pie loka, tikai vaļīgāk, lai varētu saiti apmest ap mietiņu un, kā nākas, savilkt. Plakano balzama baltegles gabalu viņš apdrāza, līdz tas bija puscollu biezs. Vienā malā iegrieza robiņu un tā galā dēļa virspusē ar naža smaili izurba mazu bedrīti.

Pēc tam Keilebs no sausā ciedra sadrāza daudz sīku jo sīku skaidiņu. Izracis zemē iedobi, viņš ielika tajā praulu un pāri pārklāja uguns dēli. Mietiņa vienu galu viņš iebāza bedrītē, bet uz otra gala uzmauca akmeni, ko zēni bija atnesuši no upes. Stingri turot akmeni ar kreiso roku, ar labo Keilebs ņēmās kustināt loku šurp un turp, kamēr mietiņš bedrītē sāka griezties. Pēc dažām sekundēm brūns pulveris caur robiņu sabira uz praula. Bedrīte kļuva aizvien lielāka, pulveris tumšāks, un no iedobes pacēlās

viegls dūmu mākulītis. Keilebs mazliet stingrāk paspieda akmeni ar kreiso roku, un ašāk sāka darboties labā roka. Dūmi mazpamazām auga, līdz nelieliem mākuļiem vēlās no mietiņa apakšas. Tiklīdz Keilebs to pamanīja, viņš pameta loku un sāka uzmanīgi uzpūst praulu un pulvera kaudzīti virs tā. Nepagāja necik ilgs laiks, un jaunā tipi vidū iekvēlojās uguns kurs.

Viņi visi trīs no prieka nezināja, kur dēties. Vecā vīra seja laimē staroja.

IX

Loki un bultas

– Sevišķi augstās domās par tavu ieroci es vis neesmu, – Jens sacīja, kad viņi dārzā šaudīja ar Sema loku. – Tas atgādina manu pirmo loku, ko es pagatavoju, kad biju jaunāks.

– Labi, vectētiņ, redzēsim, kādu tu tagad uztaisīsi.

– Es uztaisīšu piecreiz lielāku.

– Tev nebūs spēka atvilkt stiegru.

– Neturi tā bultu! Pagājušoziem es dabūju bibliotēkā grāmatu par lokiem un bultām un daudz ko no tās iemācījos. Ja tu spied bultu, tev nav spēka, kā nākas, atvilkt stiegru, bet, ja tu ar pirkstiem ieķersies stiegrā, varēsi atvilkt to piecreiz spēcīgāk. Tā šaut ir pareizi.

– Gauži neērti, – izmēģinājis Sems noteica.

– Protams, sākumā ir neērti, turklāt robiņam bultā jābūt dziļākam. Es gribu uztaisīt kārtīgu loku un varen daudz bultu. Kāda jēga no vienas bultas?

– Nu, ja tu zini, kā jātaisa, tad taisi. Kāds koks ir vislabākais? Vai tas grāmatā nebija teikts?

– Vislabākā ir spāņu īve.
– Tādu es nezinu.
– Tad vēl Oregonas īve.
– Arī nezinu.
– Šeit laikam aug tikai sarkanais ciedrs, ābele, hikorija un goba.

– Sarkano ciedru neesmu redzējis, bet pārējos gan.
– Kokam jābūt iepriekšējā ziemā nocirstam un pilnīgi sausam.

– Vai tās derētu? – Sems norādīja uz hikorijas rīkstēm būdā. – Tās nocirstas pirms pāris gadiem.

Zēni izvēlējās piecas pēdas garu rīksti. Sems pārcirta to uz pusēm, nodrāza, un iznāca divi loki.

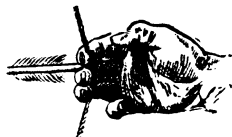
Ar stiegru bija grūtāk. Parastās auklas, ko viņi varēja mājās atrast, nederēja, jo pēc diviem trim šāvieniem satrūka. Si Lī, to redzēdams, aizsūtīja zēnus pie kurpnieka pēc linu diega un vaska. Linu diegu viņš sadalīja trīs daļās, mazliet iezieda ar vasku un sapina vaļīgi kopā.

– Tagad tā tik drīz nepārtrūks, – Si Lī teica. Pēdīgi zēni pārklāja lokus ar laku, ko atrada krāsu podos.

– Man kļūst nelabi, skatoties uz veco loku, – Sems sacīja, salīdzinādams skaisto, jauno ieroci ar nožēlojamo, mazo stīpu. – Un ko jūs, mister, zināt par bultām? – viņš vaicāja, lūkodams izšaut ar veco bultu no jaunā loka.

– Es zinu to, ka šī bulta nekam neder, – skanēja atbilde, – un varu piebilst, ka krietni vien grūtāk ir uztaisīt bultu nekā loku. Mums katram vajag kādu duci bultu.

– Kā indiāņi tās taisa?
– Parasti no taisniem krūkļa zariem, bet krūkļi es gan šeit neesmu redzējis.

Bultai jābūt taisnai, citādi tā lidos šķībi un greizi. Tāpēc arī saka: “Taisns kā bulta.” Mēs varam uztaisīt tās labāk par indiāņiem, jo mums ir labāki darbarīki. Mēs varētu izdrāzt tās no cieta koka.

– Kāda koka? No sasodīta svešzemju koka, ko neviens baltais cilvēks savu mūžu nav redzējis?

– Nē, majestāte. Nekas nav labāks par balzama balt-egles bultām mērķī šaušanai un oša un hikorijas bultām medīšanai. Kādas mēs taisīsim?

– Es esmu mednieks. Man vajadzīgas medību bultas. Kas tām ir nepieciešams?

– Sausi, divdesmit piecas collas gari oša mietiņi, karsta līme un tītara spārna spalvas.

– Es sadabūšu spalvas, bet tu tiec galā ar pārējo, – Sems sacīja, izvilkdams saišķi tītaru spārnu, kas bija nolikti krāsns slaucīšanai, bet tad pretēji teiktajam pats ķērās pie oša šķilas un sacirta kādus divus dučus taisnu kociņu.

Jens sāka vienu līdzināt, bet Sems, to redzēdams, sacīja:

– Dod labāk man! – un, pievācis visus, ņēmās tos apstrādāt ar ēveli.

Jens neapmierināts vēroja Semu, līdz pēdīgi bilda:

– Indiāņiem taču ēveļu nebija.

– Savāžamo nažu arī ne, – Sems attrauca.

Tā bija taisnība, un tomēr Jena ideāls, pēc kā viņš tiecās, bija kļūt par indiāni, kuram nav nekādu darbarīku.

– Indiāņiem nebija savāžamo nažu, toties asi krami gan bija.

– Ja tev patīk, Jen, tu vari noņemties ar asu akmeni. Uz ceļa to ir, ka vai cik. Novelc tik kurpes un pastaigā

basām kājām – uzreiz atradīsi, bet es darbošos ar ēveli, un tad redzēsīm, kurš uzvarēs.

Jenam tas nebija pa prātam; kamēr aizsākto mietiņu viņš nodrāza ar nazi, Sems pa to laiku noēvelēja sešus.

– Kā būs ar uzgaļiem? – viņš jautāja.

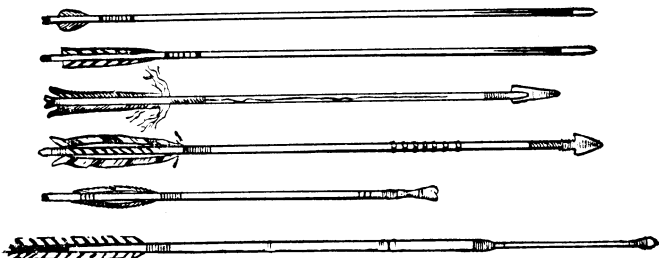
– Es jau par to esmu domājis, – bija atbilde. – Protams, indiāņi lietoja akmens uzgaļus, kas pie bultām bija piestiprināti ar cīpslām, bet mums tādu nav. Nekas cits neatliks kā iztaisīt kaula vai raga uzgaļus. Es reiz izvīlēju dažus no kaula, bet tie bija briesmīgi trausli, vēl esmu taisījis uzgaļus no lielām naglām, kurām nokniebtas galvas, un, lai bulta nesašķeltos, apsējis galu tai ar tievu drātiņu. Dažām indiāņu bultām nemaz nav uzgaļu, tās tika apdedzinātas, lai būtu stingrākas, un pēc tam noasinātas.

– Tas nemaz nav tik grūti, – Sems teica. – Iztaisīsim dažas!

Zēni pagatavoja katrs sešas bultas ar naglas uzgaļiem – tās tika nosauktas par kara bultām – un vēl sešas apdedzināja un noasināja tām galus. Tās bija medību bultas.

Jens parādīja Semam, kā pāršķelt spalvu un atdalīt spalvojumu.

– Katrai bultai vajag trīs spalvas, – sacīja Jens, – un iegaumē: visām trim jābūt no viena un tā paša spārna.

– To es zinu. Spalvas nedrīkst sajaukt, tad bulta diezin kur aizlidos.

Pie zēniem tobrīd pienāca Si Lī.

– Kā tad veicas ar bultām?

– Pašlaik ņemamies ar tām.

– Kā jūs domājat piestiprināt spalvas?

– Baltie cilvēki līmē tās klāt, bet indiāņi sien, – Jens atbildēja, no galvas citēdams “to grāmatu”.

– Bet kā ir labāk?

– Pielīmētās labāk lido, bet piesietās dažādos laika apstākļos ir izturīgākas.

– Mēs varētu taisīt gan vienas, gan otras.

– Nav jau cīpslu.

– Es jums parādīšu. Kur ir līme un linu diegs?

Kad viss bija atnests, Si Lī piebilda:

– Vispirms labāk iegriezt robiņus.

– Nudien, mēs pavisam aizmirsām.

– Tu gribēji teikt – nevis *mēs* pavisam aizmirsām, bet *tu* aizmirsi, – Sems aizrādīja.

Visām bultām ar nazi tika iegriezts robiņš, un Si ņemās līmēt un siet spalvas, cīpslu vietā izmantojot vaskotu diegu.

Bultas bija uztaisītas un noliktas, lai līme sažūtu.

Lai bultas varētu atšķirt, Jens nokrāsoja Sema bultas zili sarkanas, bet pats savas – sarkani baltas. Vēl atlika pagatavot bultu maku.

– Vai indiāņiem ir bultu maki? – Sems jautāja.

– Bez tiem nemaz nevar iztikt.

– No kā tos taisa?

– Daži taisa no bērza tāsīm, daži no ādas, bet, ja nekā cita nav, var taisīt arī no brezenta.

Brezenta gabalus, kas bija palikuši pāri no tipi, zēni izlietoja bultu makiem. Jens uzkrāsoja uz katra bultu maka indiāņu rakstus.

– Tagad izmēģināsim, kurš var trāpīt tajā kokā, – Sems ierosināja.

Abi šāva reizē, un neviens netrāpīja. Sema bulta iestrēga citā kokā un sašķēlās.

– Labāk mēs būtu šāvuši mīkstākā mērķī, – Sems piebilda.

Apspriedušies viņi sadabūja lielu, vecu labības maisu, piebāza to ar sienu, uzkrāsoja dažus apļus ap vērša aci (bifeļa aci – kā Sems to nosauca) un nostādīja maisu divdesmit jardu attālumā.

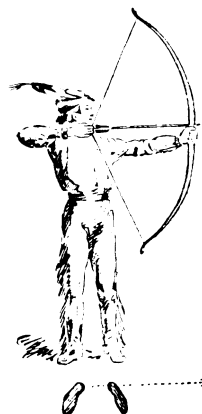
Zēni jutās pagalam vilušies, kad bultas aizlidoja dažus soļus pa kreisi no mērķa.

– Iesim uz šķūni un šausim tur, – Sems ierosināja.

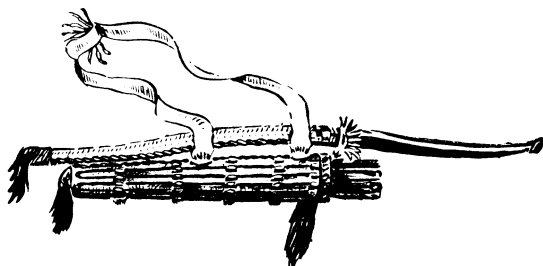
Zēniem vajadzēja iemācīties dažus noteikumus šaušanā ar loku. Jenam šis tas bija izrakstīts no “tās grāmatas”, un vēl šo to viņš bija paturējis atmiņā.

Pēc tam kad zēni bija apguvuši noteikumus tik pamatīgi, ka par tiem vairs nevajadzēja domāt, viņi varēja visas bultas iešaut siena maisā ne tikai no divdesmit jardu attāluma, bet arī no četrdesmit jardiem.

Zēniem ne mazums bija ko nobrīnīties, cik atšķirīgas var būt bultas, lai gan ārēji visas likās vienādas. Semam viena bulta lidojot negaidīti līkumoja. To viņš nosauca par “Bumerangu”. Otra – ar ļoti īsu spalviņu – lidoja tālāk par citām. Tā tika nosaukta par “Tālsāvēju”. Savu

Pareizi stāja šaujot. Punktētā līnija rāda, ka papēžu centriem jāatrodas vienā līnijā ar mērķi.

vislabāko bultu – ar garo tītara spalvu un vieglo uzgali – viņš nosauca par “Drošo nāvi”. Bija vēl viena bulta – ar sīku spalviņu, noturīga pret vēju. Tā tika nosaukta par “Vēja šķēlēju”.

Bultu, kuru Jens bija izdrāzis ar nazi, sauca “Izdrāztā” jeb “Jokdare”. Šīs bultas lidojums bija neapreķināms. Jena iemīlotākā bulta – ar rievīņu visapkārt uzgalim – lidojot svilpa, un to viņš nosauca par “Svilpīti”.

X

Aizsprosts

Reiz kādā karstā dienā jūlija sākumā zēni pluncējās seklajā upītē.

– Upe kļūst aizvien seklāka. Katru vasaru tā izzūst, – Sems sacīja.

– Kāpēc mēs nevarētu uztaisīt aizsprostu? – Jens ierosināja.

– Pārāk daudz darba.

– Ko niekus! Tad mums būtu kur peldēties visu cauru vasaru. Ķersimies tik pie darba!

– Neesmu gan dzirdējis, ka indiāņi noņemtus ar tādām būvēm.